

RAPPORT

2023

Dødsårsaksregisteret

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2019

Dødsårsaksregisteret
Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte
2019

Kari Anne Sveen

Stephanie Jebsen Fagerås

Marianne Sørli Strøm

Berit Lillesund

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Område for helsedata og digitalisering
Dødsårsaksregisteret
Januar 2023

Tittel:

Dødsfall i Norge blant ikke-bosatte 2019

Forfattere:

Kari Anne Sveen
Stephanie Jebsen Fagerås
Marianne Sørli Strøm
Berit Lillesund

Publikasjonstype:

Rapport

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som PDF
på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

ISBN elektronisk utgave:

978-82-8406-348-5

Innhold

Innhold	3
Oppsummering	4
Innledning	5
Datagrunnlaget	6
Kommentarer til årets statistikk	7
Meldingsgrunnlag	7
Opprinnelsesland og oppholdsstatus	7
Kjønn og alder	8
Dødsårsak og dødssted	8
Dødsfall hos tidligere bosatte	9
Dødsfall hos asylsøkere	9
Tabeller	10
Appendix A. Lover og forskrifter	11
Appendix B. Om statistikken	12

Oppsummering

For året 2019 er det registrert 225 dødsfall blant ikke-bosatte, noe som utgjør ca. 0,6 % av dødsfallene i Norge. Det var 182 menn og 41 kvinner. Det var en overvekt av menn under 70 år. Den største andelen skyldes hjerte-karsykdommer, men det var også som tidligere år en høy andel (31 %) som døde av en ytre årsak (ulykker, selvmord og drap), flere enn det var for personer som var registrert som bosatt i Norge (7 %). Siden vi ikke har full oversikt over hvor mange utenlandske statsborgere som til enhver tid befinner seg i landet, kan vi ikke si om de har en reell overdødelighet av ytre årsaker. For 43 % av dødsfallene var Norden og resten av Europa registrert som bostedsland. For en stor andel av de avdøde er det ufullstendige opplysninger om bostedsland og årsaken til at de var i Norge på dødstidspunktet.

Innledning

Dødsårsaksregisteret registrerer opplysninger om dødsfall i Norge og tilrettelegger dødsårsaksstatistikken. Folkehelseinstituttet er databehandlingsansvarlig for registeret. Dødsårsaksregisterforskriften (1) ble i henhold til et EU-direktiv (2) endret med virkning fra 15. juni 2012 slik at registeret også skulle omfatte personer som dør i Norge, men som ikke er registrert som bosatt i landet. Denne gruppen inkluderer blant andre turister, asylsøkere og en del gjestearbeidere. Det er også noen som tidligere har vært bosatt, men som nå er utvandret og som dør under midlertidig opphold i Norge.

Det er flere grunner til at det lages en separat rapport for dødsfall blant ikke-bosatte. Dels er det fordi de ikke-bosatte ikke inngår i det norske befolkningsgrunnlaget og dermed ikke kan behandles på samme måte som de bosatte i Dødsårsaksregisteret, for eksempel for å beregne dødelighetsrater. Dette medfører at de heller ikke er inkludert i statistikkbanken for Dødsårsaksregisteret. Dels er det fordi det er stor interesse for dødsfall i denne gruppen som har et annerledes dødsårsaksbilde enn den norske befolkningen.

(1) FOR 2001-12-21 nr. 1476. Forskrift om innsamling og behandling av helseopplysninger i Dødsårsaksregisteret (Dødsårsaksregisterforskriften).

(2) KOMMISJONSFORORDNING (EU) nr. 328/2011 av 5. april 2011 om gjennomføring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet med hensyn til statistikker over dødsårsaker.

Datagrunnlaget

Alle leger som har tilknytning til et dødsfall, er etter [Helsepersonelloven §36](#) og [Dødsårsaksregisterforskriften § 2-1](#) pliktig til å gi opplysninger om dødsfallet til Folkehelseinstituttet. I de tilfellene der det har blitt utført obduksjon skal det også gis melding om obduksjonsresultatet ([Dødsårsaksregisterforskriften § 2-4](#)). Meldingene inneholder personopplysninger (adresse, bostedskommune, dødscommune, dødsdato, dødssted), administrative opplysninger og medisinske opplysninger. Opplysningene registreres personidentifiserbart i Dødsårsaksregisteret med hjemmel i [Dødsårsaksregisterforskriften § 1-6](#). Medisinske opplysninger kodes i henhold til det internasjonale kodeverket ICD-10, jf. [Dødsårsaksregisterforskriften § 1-7](#). Dødsårsaksregisteret har for dødsfall t.o.m. 2017 mottatt alle meldingene på papirformat, men fra 2018-årgangen har det vært en gradvis overgang til elektronisk meldeformat. F.o.m 1.1.2022 er elektronisk meldeformat obligatorisk ([Dødsårsaksregisterforskriften § 2-2](#)). Det er sannsynlig at de nye innmeldingsrutinene vil påvirke dødsårsaksstatistikken både i form av mer spesifikk dødsårsakskoding og mer komplett innrapportering. Det kan også medføre at man får en forskyvning mellom dødsårsaksgrupper i forhold til tidligere år. Det pågår prosjekter for å kartlegge dette og resultatene vil bli publisert. I 2019 ble imidlertid kun 3 av 225 dvs. 1,3 % av dødsfallene for ikke-bosatte meldt inn elektronisk, så nytt meldeformat påvirker ikke tallene for 2019. For bosatte var tilvarende tall 3,0 % (1228/40570).

Kvalitetssikring

Meldingene om dødsfall registreres og lagres i Dødsårsaksregisteret ved Folkehelseinstituttet. Kvalitetssikringsrutiner består av kontroll av at meldingene inneholder alle opplysninger som er relevante og nødvendige for å oppnå formålet med registeret, jf. [Dødsårsaksregisterforskriften § 2-6](#). Dersom noen av de obligatoriske opplysningene mangler, eller ved meldefeil, tas det kontakt med meldende lege eller behandlende lege for å komplettere og/eller korrigere meldingene. Opplysningene mottatt i Dødsårsaksregisteret kontrolleres også mot opplysninger i Folkeregisteret. Dette er kun mulig for bosatte, som alle har en entydig personidentifikator i form av fødselsnummer. Hovedvilkåret for å bli registrert som bosatt i Folkeregisteret og få norsk fødselsnummer er at man har eller har til hensikt å oppholde seg lovlig i Norge i minst 6 måneder. Noen ikke-bosatte har et midlertidig identitetsnummer, et D-nummer, og registreres da også i Folkeregisteret, men dette er kun en mindre del. Det er derfor ikke mulig å bruke Folkeregisteret for å få oversikt over dødsfall i Norge hos ikke-bosatte. Det finnes heller ikke noen annen entydig personidentifikator eller sentral oversikt over disse dødsfallene. Vi har derfor ingen garanti for at datagrunnlaget i denne statistikken er komplett ([3 LOV 1999-07-02 nr. 64. Lov om helsepersonell](#)).

Kommentarer til årets statistikk

For 2019-årgangen har Dødsårsaksregisteret registrert 40570 dødsfall blant personer bosatt i Norge. For samme år er det mottatt 225 meldinger om dødsfall for personer som ikke var registrert som bosatt i Norge. Til sammenligning ble det for 2018 registrert 192 dødsfall hos ikke-bosatte. Vi kan ikke utelukke at det kan være dødsfall blant ikke-bosatte som ikke er registrert, og tallene kan avvike noe fra i tidligere rapporter, fordi det av og til kan ha kommet etterregistreringer.

Av de registrerte dødsfallene var det 48 (21%) som var registrert i Folkeregisteret med norsk fødselsnummer, som likevel ikke var bosatt i Norge, og 49 (22%) som var registrert med d-nummer. Dødsfall hos ikke-bosatte anslås å utgjøre ca. 0,6 % av alle dødsfallene i Norge per år. Fordi vi ikke har full oversikt over hvor mange utenlandske statsborgere som til enhver tid oppholder seg i Norge, er det ikke mulig å si noe om det er en overdødelighet blant personer som ikke er bosatt i Norge.

Meldingsgrunnlag

For alle de 225 dødsfallene foreligger det dokumentasjon, enten i form av døds melding og/eller obduksjonsrapport. 69 av de 225 døde (31 %) ble obdusert og av disse var 91 % rettsmedisinske obduksjoner. Blant bosatte ble bare 8 % av dødsfallene obdusert, hvorav 62 % var rettsmedisinske obduksjoner. Den høyere andelen rettsmedisinske obduksjoner gjenspeiler trolig at mange av dødsfallene blant personer som ikke var bosatt, ble oppfattet som unaturlige eller uventede og derfor ble meldt til politiet, jf. [forskrift om melding av unaturlig dødsfall](#).

Opprinnelsesland og oppholdsstatus

Opprinnelsesland er kun kjent for 122 av dødsfallene (54 %). 97 personer hadde registrert bopend i Europa, hvorav 34 av disse kom fra Norden. For 103 (46 %) er opprinnelsesland ikke oppgitt. Der opprinnelseslandet er kjent, dominerer Sverige (20 personer), Tyskland (13 personer) og Polen (13 personer).

Grunnen til opphold i Norge er angitt for bare 29 (13 %) av de 225 dødsfallene. Det er oppgitt at 1 person var asylsøker, 7 personer var arbeidstakere og 21 hadde besøksvisum. Hele 196 (87 %) mangler opplysninger om grunnen til opphold i Norge, men for mange av disse kan man ut fra opprinnelsesland anta at de i stor grad var turister, studenter eller arbeidssøkende. Alle de 48 avdøde med norsk fødselsnummer er registrert i gruppen med ukjent oppholdsstatus. Dette er trolig i all hovedsak personer som tidligere har vært bosatt i Norge.

I skjema "Legeerklæring om dødsfall/melding om unaturlig dødsfall" som for 2019 er det mest brukte meldingsformatet, er det ikke noe spesifisert felt for å angi bakgrunnen for oppholdet for avdøde (for eksempel om en person er turist, asylsøker eller gjestearbeider), og heller ikke noe felt for opprinnelsesland. En del av de mottatte meldingene for dødsfall blant ikke-bosatte (døds meldinger og obduksjonsrapporter) inneholder likevel opplysninger om dette, som da registreres. De kan også inneholde opplysninger som bostedsadresse på et asylmottak eller opplysninger om arbeidsulykke, som på indirekte grunnlag gjør at dette kan registreres. I det elektroniske meldeskjemaet for dødsfall og dødsårsak, er både kategori for opphold i Norge og bostedsland obligatoriske felter som må fylles ut.

Kjønn og alder

Av de 225 døde var det 182 (81 %) menn og 41 (18 %) kvinner. Hos 2 var kjønn ikke oppgitt. Gjennomsnittlig alder ved død var 57 år for menn og 65 år for kvinner, mot henholdsvis 76 og 82 år for dødsfall blant bosatte i 2019. Totalt 154 (68 %) av de døde som ikke var bosatt i Norge, var under 70 år, mens den tilsvarende andelen for avdøde som var bosatt i Norge, var 20 % (Tabell 1). Hele 130 (71 %) av mennene var under 70 år, mens 22 (54 %) av kvinnene var under 70 år. Siden vi ikke kjenner nevneren (antall ikke-bosatte som oppholder seg i Norge til enhver tid), og bare i liten grad kjenner til bakgrunnen for at personene var i Norge på dødstidspunktet, er det vanskelig å trekke noen konklusjon om hvorfor det er så mange flere menn enn kvinner blant de døde. Noe kan sannsynligvis forklares ved at det er flere menn enn kvinner som er gjestearbeidere i Norge.

Dødsårsak og dødssted

Det ble registrert i alt 153 (68 %) dødsfall der en sykdom var angitt som dødsårsak og 70 (31 %) dødsfall på grunn en ytre årsak (ulykker, selvmord og drap).

Av de 153 sykdomsdødsfallene var hjerte- og karsykdommer underliggende dødsårsak i 71 tilfeller og kreftsykdom i 35. 33 døde av en annen påvist sykdom og 14 hadde et uklart symptombilde eller en ukjent dødsårsak.

I 2019 ble 4 dødsfall registrert som drap, 23 dødsfall ble klassifisert som selvmord og 43 som ulykker. Blant ulykkene var det 13 transport- eller trafikkulykker, 6 forgiftninger, 8 fall og 3 tilfeller av drukning.

For avdøde personer som ikke var bosatt i Norge, men som døde i Norge, var det som i tidligere år en betydelig høyere andel (31 %) som døde av en ytre årsak enn det var for personer som var registrert som bosatt i Norge (7 %). Dette må sees i sammenheng med kjønns- og aldersfordelingen; den gjennomsnittlige alderen ved død er vesentlig lavere for ikke-bosatte som oppholder seg i Norge enn for bosatte, og i yngre aldersgrupper er det færre sykdomsdødsfall. Siden vi ikke vet hvor mange ikke-bosatte det til enhver tid er i Norge, og heller ikke fordeling på alder og kjønn, har vi ikke sikkert grunnlag for å si at det er større risiko for utenlandske statsborgere å dø som følge av en ytre årsak enn det er for de som er bosatt i Norge (Tabell 2).

Det kan tenkes at de som kommer til Norge har en lavere risiko for å dø av sykdom enn de som bor i Norge, og at andelen som dør av ytre årsak derfor blir større. For eksempel er det nok lite trolig at en person kommer til Norge som gjestearbeider dersom hun eller han har en kjent alvorlig sykdom fra før. Det kan også være at en del av de som får diagnostisert en alvorlig sykdom i Norge (for eksempel turister) blir overført til sykehus i hjemlandet og så eventuelt dør der.

Totalt 89 (40 %) døde i helseinstitusjon og 106 (47 %) døde utenfor institusjon. For 30 (13 %) av dødsfallene er dødsstedet ikke oppgitt, men har da antakeligvis vært utenfor institusjon. At det er en så stor andel døde utenfor helseinstitusjon, henger sammen med den høye andelen dødsfall som følge av ytre årsaker og av plutselig innsettende sykdom, for eksempel akutt hjertesykdom.

Dødsfall hos tidligere bosatte

Vi har identifisert 48 personer (21%) med norsk fødselsnummer, men som likevel ikke var bosatte. For de aller fleste er forklaringen at de tidligere har vært bosatt, men så har flyttet til utlandet. For eksempel kan det være pensjonister som bor hele eller deler av året i andre land. De kan så bli syke og dø under et midlertidig opphold i Norge.

For noen kan det også være at de returnerer til Norge, for eksempel for å få behandling for sykdom og så dør før de blir registrert som bosatte igjen. Vi ser også for 2019 at denne gruppen i gjennomsnitt er eldre (67 år) enn de som ikke har norsk fødselsnummer (56 år), og en stor andel 35 (73 %) dør av sykdom, hovedsakelig kreft og hjertesykdom. De har derfor flere likhetstrekk med de døde som er registrert som bosatte i Norge enn ikke-bosatte.

Dødsfall hos asylsøkere

Det har de senere år vært rettet oppmerksomhet mot dødsfall blant asylsøkere, spesielt selvmord. Siden oppholdsstatus ikke er et eget felt i dødsmeldingen på papir, er årsaken til at personen er i Norge ukjent for en stor andel av de avdøde blant ikke-bosatte. Man kan heller ikke alltid bruke opplysninger om opprinnelsesland for å avgjøre om en person er asylsøker eller ikke. Noen ganger, men ikke alltid, kan bostedsadressen gi en indikasjon på om den avdøde bodde på et asylmottak. Utfra meldingene til Dødsårsaksregisteret for 2019-årgangen er det kun én asylsøker med meldt dødsfall. Vi kan imidlertid anta at det kan være flere asylsøkere i gruppen med ukjent oppholdsstatus. For grupper med få dødsfall, slik som asylsøkere, kan man ikke utgi dødsårsak på grunn av personvern hensyn.

Tabeller

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=225 (223*))	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40570)
Alder og kjønn	Antall (prosent av alle døde)	Antall (prosent av alle døde)
Menn	182 (81)	19897 (49)
Menn <70 år	130 (58)	5052 (12)
Menn ≥70 år	52 (23)	14845 (37)
Kvinner	41 (18)	20673 (51)
Kvinner <70 år	22 (10)	3147 (8)
Kvinner ≥70 år	19 (8)	17526 (43)

Tabell 1. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2019. Alders- og kjønnsfordeling. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning. *Kjønn er ukjent for 2 dødsfall blant ikke-bosatte, disse er ikke tatt med i tabellen.

	Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge (N=225)	Dødsfall blant personer bosatt i Norge (N=40570)
Dødsårsak	Antall (prosent av alle døde)	Antall (prosent av alle døde)
Sykdom		
Hjerte- og karsykdom	71 (32)	9737 (24)
Svulster	35 (16)	10864 (27)
Andre sykdommer	47 (21)	16230 (40)
Skader og forgiftninger (voldsomme dødsfall)		
Drap	4 (2)	27 (0)
Selvmord	23 (10)	652 (2)
Ulykker	43 (19)	1892 (5)
Uviss døds måte	0	13 (0)
Opplysninger mangler	2 (1) *	1155 (3)

*Siden vi ikke har noen kilde for totalantallet av dødsfall hos personer som ikke er bosatt i Norge, vet vi heller ikke hvor mange vi mangler opplysninger om.

Tabell 2. Dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge, 2019. Dødsårsak. Tall for dødsfall blant personer bosatt i Norge til sammenlikning.

Appendix A. Lover og forskrifter

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-43>

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2001-12-21-1476>

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2001-12-21-1476>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2016-12-09-88>

Appendix B. Om statistikken

Dette er Folkehelseinstituttets offentlig tilgjengelige statistikk om dødsfall blant personer ikke registrert som bosatt i Norge på grunnlag av data fra Dødsårsaksregisteret.

Navn på statistikken

Dødsfall i Norge blant ikke bosatte 2019.

Databeskrivelse

Dødsårsaksstatistikken er basert på legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall og obduksjonsresultater innsendt fra leger og helseinstitusjoner til Dødsårsaksregisteret.

Populasjon

Personer som døde i Norge, men som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Enhet

Enheten som benyttes i denne publikasjonen er antall dødsfall.

Formål

Samfunnet skal kunne overvåke dødsårsaker og kunne følge med på utviklingen på området. Myndighetene og helsetjenesten skal få et statistisk grunnlag for eventuelt å iverksette og evaluere målrettede tiltak for å forebygge og behandle sykdommer, og forebygge drap, selvmord og dødsulykker. Brukere Sentrale og lokale myndigheter, helsetjenesten, politikere, forskere/studenter, massemedia og publikum generelt. Datakilde Opplysninger fra legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall, elektronisk melding av dødsfall og dødsårsak, obduksjonsresultater og innhentede supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner om dødsfall blant personer som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet

Brukere

Sentrale og lokale myndigheter, helsetjenesten, politikere, forskere/studenter, massemedia og publikum generelt.

Datakilde

Opplysninger fra legeerklæringer om dødsfall/meldinger om unaturlig dødsfall, elektronisk melding av dødsfall og dødsårsak, obduksjonsresultater og innhentede supplerende opplysninger fra leger og helseinstitusjoner om dødsfall blant personer som ikke var registrert bosatt i Norge på dødstidspunktet.

Lovgrunnlag

Innsamling, lagring, behandling og utlevering av opplysninger i Dødsårsaksregisteret er regulert i Dødsårsaksregisterforskriften med hjemmel i helseregisterloven.

Datakvalitet

Innmeldte opplysninger kontrolleres for å unngå manglende opplysninger og unngå manglende samsvar mellom meldte opplysninger. Sammenlignbarhet over tid og sted
Dødsårsaksregisteret har ikke hatt adgang til å registrere opplysninger om dødsfall blant personer ikke bosatt i Norge før 15. juni 2012. Årgangen 2013 var den første komplette årgangen.

Oppdateringsfrekvens

Årlig.

Publiseringssted

På nettstedet til Folkehelseinstituttet, www.fhi.no

Det vises ellers til dokumentasjon om utarbeidelse av dødsårsaksstatistikken hos Folkehelseinstituttet,
<https://www.fhi.no/hn/helseregistre-og-registre/dodsarsaksregisteret/>

Utgitt av Folkehelseinstituttet

Januar 2023

Postboks 4404 Nydalen

NO-0403 Oslo

Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra

Folkehelseinstituttets nettsider

www.fhi.no